

Edícia **História v kocke**

7

Remeslo má zlaté dno

SPRIEVODCA K VZDELÁVACIEMU PROGRAMU MMB

Projekt **Oživené učebnice**

V EDÍCII HISTÓRIA V KOCKE VYDÁVAME:

Beáta Husová: **Mária Terézia a my**

Martina Pavlikánová: **Prišli k nám Rimania**

Beáta Husová: **Slovania z Devína**

Martina Pavlikánová: **Tajomstvo lekárne U červeného raka**

Beáta Husová: **Prechádzky s pánom Marquartom**

Beáta Husová: **Príbeh Mimi**

Úvod

V detstve som často počúvala – remeslo má zlaté dno alebo kto vie remeslo, ten sa vo svete nestratí. Dodnes si spomínam na veľkú radosť z prvých vlastnoručne ušitých šiat pre bábiku. Ešte väčšiu radosť som mala, keď som si ušila prvú sukňu. Bol to malý zázrak, vdýchnuť „život“ kúsku látky a premeniť ho na originálnu užitočnú vec a ísť v nej do ulíc.

Kamaráti, skúsili ste niekedy aj vy niečo vyrobiť? Napríklad vytočiť misku na hrnčiarskom kruhu, vyrezať píšťalku z dreva, ušiť šaty pre bábiku alebo aspoň prišit' gombík? Keby ste žili v 19. storočí alebo ešte dávnejšie, pravdepodobne by vás rodičia dali do učenia k majstrovi, aby ste mali v rukách nejaké poctivé remeslo.

Rozprávanie o cinárskom tovarišovi, Prešporčanovi Johannovi Christophovi Scheuchelovi vás o tom spoľahlivo presvedčí. Zavedie vás do Prešporka (Bratislavy) 18. storočia, kedy remeselné a cechové predmety boli každodennou súčasťou života majstrov, tovarišov a učňov. Dozviete sa príbeh strateného remesla – cinárstva, ale aj medikováčstva a hodinárstva, ktorých stopy môžete dodnes obdivovať v expozíciách a depozitároch nášho Múzea mesta Bratislavy.

Obsah

Po stopách remesla s Prešporčanom Johannom Christophom Scheuchelom	6
Prešporok ako centrum remesiel	12
Zlatá éra remesiel	15
Od remesla k cechu	17
Zákony cechu	19
Johann Ch. Scheuchel – život zasvätený remeslu	21
O cechu cinárskom	24
O cechu hodinárskom	32
O cechu medikováčskom	35
Ťažké roky učňovské	39
Tovarišské roky – vandrovná	42
Majster cinár	47
Z cechovej truhlice	51
Poklady z cechových truhlíc	52
Remeslo nestratilo zlaté dno	55
Zahrajte sa „na remeslo“	56

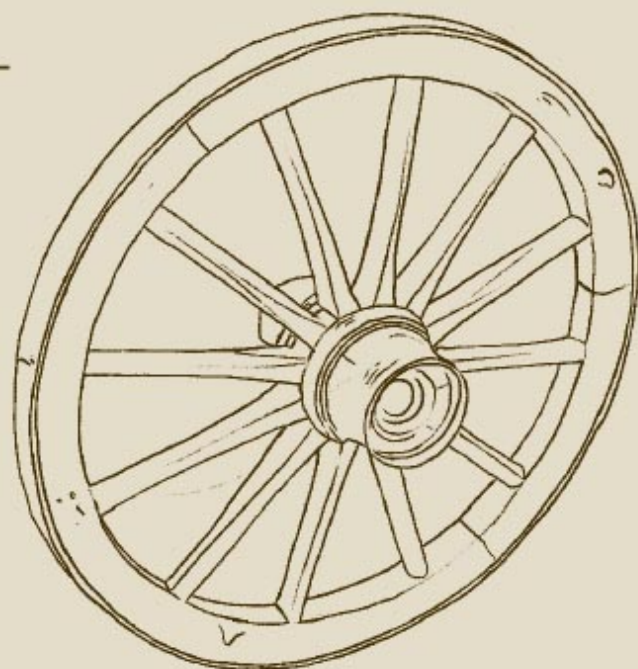
Po stopách remesla s Prešporčanom Johannom Christophom Scheuchelom

Nepriali ste si niekedy byť odrazu v dávnej minulosti? Ak áno, rada vám toto želanie aspoň trochu splním. A nielen to, v rozprávaní o Johannovi Christophovi Scheuchelovi vám prezradím aj nejaké hádanky, porekadlá a múdrosti, ktoré sa kedysi o remesle medzi remeselníkmi šírili rýchlosťou svetla a zachovali sa až do dnešných dní... tak dávajte pozor a dobre si zapamätajte prvú múdrosť: **Remeslo má zlaté dno.**

Prepáčte, zabudla som vám predstaviť pána Johanna Christopa Scheuchela. Bol to tovariš slávneho cechu cinárskeho a syn ešte slávnejšieho majstra cinára Johanna Scheuchela z Prešporoku. Jeho otecko roku 1703 kúpil na Sedlárskej ulici tretinu domu (dnes číslo 8), a tak celý život býval na dobrej adrese v centre mesta. Mená obidvoch Scheuchelovcov, otca aj syna, nájdete doteraz zapísané v starých spisoch Archívu mesta Bratislavy.

Starobylé uličky slávneho Prešporoka nespočetnekrát menili svoju podobu. Napriek tomu v 21. storočí na každom kroku nájdeme stopy zlatého veku remesiel. Pomyselnými bránami – Vydrickou, Michalskou, Rybárskou, Laurinskou vojdime do slobodného kráľovského mesta Prešporok.

Prevediem vás zaujímavými miestami, kde i v súčasnosti nájdeme stopy po živote remeselníkov. Začneme tam, kde mali dielne majstri kolári a skúste uhádnuť moju prvú hádanku: **Štyria bratia naveky sa doháňajú, a nikdy sa nedohonia. Čo je to? (ezov an áseloK)**

Kolári, nazývaní aj kolesári, vyrábali drevené kolesá na dopravné prostriedky – vozy, koče, kočiare. Dodnes remeslo pripomína Kolárska ulica, ukrytá za dôležitým námestím s kostolom a kláštorom Milosrdných bratov – podľa ktorého dostalo aj meno – Námestie milosrdných. Dnes ho poznáme ako Námestie SNP. Korunované hlavy uhorských kráľov sem prichádzali, vystúpili na pripravené pódium, prisahali na kríž a sľubovali, že budú verne dodržiavať uhorské zákony.

Z Kolárskej je len kúsok na Klobučnícku. Názov ulice nám pripomenie ďalšie remeslo, ktoré oceňovali tak dámy ako páni, preto možno vznikla riekanka: **Urob mi klobúčik, pán klobučník, urob mi so stuhou i s červenou šnúrou, s pierkom trblietavým za tvrdý toliarik – nech som šuhaj rúči.**

V 17. storočí bolo klobučníctvo najvýznamnejším remeslom v Prešporku, niet divu, že aj dodnes je po ňom pomenovaná ulica. Najskôr sa volala Malá klobučnícka a ešte predtým Nožiarska, pretože na nej sídlili výrobcovia nožov.

V Starej radnici dnes sídli Múzeum dejín mesta, jedno z jedenástich múzeí Múzea mesta Bratislavy. Kurátori sa v ňom dobre starajú o cechové predmety i majstrovské kusy remesiel, ktoré dotvárali do 19. storočia kolorit mesta.

Sídlil v nej od 14. storočia richtár, konali sa tu zasadnutia mestskej rady, vynášali rozsudky a dnes je v nej Múzeum mesta Bratislavy.

Z ochodze veže sa často ozývali slávnostné fanfáry pri korunováciach panovníkov, ktoré oznamovali aj začiatky trhov. Právo konania výročných trhov bola jednou z najvýznamnejších výsad mesta. Najstaršie ustanovenie je zapísané v privilegii uhorského kráľa Ľudovíta I., vydané 20. januára 1344.

V meste sa pravidelne konali výročné trhy a jarmoky, na ktorých sa ľudia húfne stretávali, obdivovali si navzájom tovar, predávali a kupovali. Bolo tam veru rušno a veselo. Zavrite oči a predstavte si, že ste na trhu. Trhovníci sa vzájomne prekrikujú, vychvaľujú svoj tovar, s kupujúcimi dohadujú ceny a jeden z trhovníkov kričí: „**Dnes ešte za peniaze, zajtra (za)darmo dáme.**“

V 17. a 18. storočí sa v meste konalo až sedem výročných jarmokov. V utorok a stredu to boli týždenné trhy, určené hlavne na nákup a predaj potravín od domácich obchodníkov. Remeselníci a obchodníci z iných miest na týchto trhoch nesmeli predávať.

Zlatá éra remesiel

My sme dvaja remeselníci... týmito slovami sa začína obľúbená detská hra. Možno boli dvaja, možno traja a možno ich bolo omnoho viac. Putovali z mesta do mesta, z krajiny do krajiny. Najprv sa priučali remeslu, získavali skúsenosti vo svete, zarobili si a usadili sa. Privandrovali z rôznych krajín, hľadali si prácu a napokon prišli do Prešporka. Niektorí sa zdržali iba krátko, niektorí sa tu usadili a založili si rodiny. Remeslo sa dedilo z otca na syna a celá rodina naň bola právom hrdá, tak ako to bolo aj v prípade Johanna Christoph Scheuchela.

Pýtate sa, ako vznikli remeslá? Nuž majú pradávny pôvod. Ľudia sa vždy potrebovali najesť, obliecť, obuť a používali pri tom rôzne nástroje a náradia. Začali si piecť chlieb, šiť odev, obuv, vyrábať nádoby, opracovávať drevo, železo. Vravi

sa, že **ked' dvaja robia to isté, nie je to**

to isté, a tak v každej činnosti vynikali

najlepší z najlepších a začali

sa špecializovať na jeden

druh práce. Postupne

sa formovali remeslá,

z nich vznikali cechové

organizácie, ktoré zohrá-

vali v živote remeselníkov

i miest dôležitú úlohu.

Rozvoj remesiel v Uhorsku

začal v polovici

13. storočia, ale ich po-

čiatky sú staršieho dáta,

Johann Christoph sa od detstva prizeral a priúčal cinárskemu remeslu a čaru cínu. Videli ste niekedy cínový pohár či tanier? Na prvý pohľad vyzerá ako zo striebra, aj sa tak po vyleštení leskne, ale len neskúsený človek si to môže myslieť. Cín bol oveľa lacnejší ako striebro, a preto sa mu hovorilo „*striebro chudobných*“. Za čias Johanna Christophu riad z cínu ponúkali na trhoch aj takto:

„Tanier a miska pre každého stolovníka.“

Cinárov bolo ako šafranu a prísne strážili počet majstrov i dielní v meste. Ak to bolo možné, remeslo sa dedilo z otca na syna. Tak Johann Christoph zdedil remeslo po svojom otcovi. Život mu však nedoprial potomkov a dielňu nakoniec predal svojmu tovarišovi Gottliebovi Zimmermannovi.

u. fond
na podporu
umenia

Publikáciu z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu
umenia, hlavný partner projektu.

ISBN 978-80-89636-39-6

9 788089 636396